

OECD Ülkelerinde Ekonomik Büyümenin İşsizlik Üzerindeki Etkisi¹

The Impact of Economic Growth on Unemployment in OECD Countries

Fadime KULAÇ

Bağımsız Araştırmacı

fadimekulac@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7245-136X>

Makale Başvuru Tarihi: 18.11.2024

Makale Kabul Tarihi: 20.12.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler:

Ekonomik Büyüme,

İşsizlik,

Panel Veri Analizi,

ÖZET

Bu çalışma, OECD ülkelerinde ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Ekonomik büyüme ve işsizlik, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için oldukça önemli makroekonomik kavramlardır. Ülkelerin ekonomik büyümeyi gerçekleştirmeleri ve sosyal refahı sağlamaları, bu iki kavram sayesinde mümkün olmaktadır. Ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki gerek ekonomik ve gerekse de bürokratik alanda yoğun tartışmalara konu olmaktadır. Bahsi geçen tartışmalar kapsamında ve ilgili literatüre katkı sağlamak amacıyla, bu çalışmada 32 OECD ülkesinde 1991-2023 dönemini kapsayan ekonomik büyüme ve işsizlik verilerinden hareketle, değişkenler arasındaki ilişkinin panel veri analizi ile tespit edilmesi amaçlanmıştır. Yapılan analizlerde, ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, ekonomik büyüme ve işsizlik arasında çift yönlü bir ilişkinin bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Keywords:

Economic Growth,

Unemployment,

Panel Data Analysis

ABSTRACT

This study analyses the relationship between economic growth and unemployment in OECD countries. Economic growth and unemployment are very important macroeconomic concepts for developed and developing countries. It is possible for countries to realize economic growth and ensure social welfare through these two concepts. The relationship between economic growth and unemployment is the subject of intense debates in both economic and bureaucratic fields. Within the scope of the debates and in order to contribute to the related literature, this study aims to determine the relationship between the variables by panel data analysis based on economic growth and unemployment data covering the period 1991-2023 in 32 OECD countries. In the analysis, the relationship between economic growth and unemployment is evaluated. As a result, it is concluded that there is a bidirectional relationship between economic growth and unemployment.

¹ Bu çalışma, T.C. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında Doç. Dr. Mehmet Atilla Güler danışmanlığında tamamlanan “OECD Ülkelerinde Ekonomik Büyümenin İşsizlik Üzerine Etkileri: Panel Veri Analizi (1991-2023)” başlıklı yüksek lisans tezinden hareketle hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Ekonomik büyüme ve işsizlik, makroekonomik dengeleri doğrudan etkileyen temel göstergeler arasında yer alır. Ekonomik büyüme, bir ülkenin refah seviyesinin yükseltilmesi açısından kritik bir öneme sahipken, işsizlik oranları toplumsal huzur ve ekonomik kalkınma açısından büyük bir risk faktörü olarak görülmektedir. Öte yandan, işsizlik oranları, bir ekonominin sağlığı hakkında önemli ipuçları sunar ve toplumsal huzursuzluğun yanı sıra ekonomik durgunluk ve buna bağlı riskleri artıran bir faktör olarak kabul edilir. Ekonomik büyümenin işsizlik üzerindeki etkisi literatürde sıkça tartışılan bir konudur. Bu çalışma, OECD ülkelerindeki ekonomik büyümenin işsizlik üzerindeki etkilerini ekonometrik yöntemlerle analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Literatürde, ekonomik büyümenin işsizliği azaltıcı etkisi olduğu varsayılmaktadır. Ancak bu ilişki, ekonomik koşullar, politikalar ve sosyal faktörler gibi etkenler nedeniyle dönemsel olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu çalışma, OECD ülkelerindeki ekonomik büyümenin işsizlik üzerindeki etkilerini ekonometrik yöntemlerle incelemeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, mevcut literatüre katkıda bulunarak, ekonomik büyüme ve işsizlik ilişkisinin teorik çerçevesini oluşturmaya katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda ilk bölümde ekonomik büyüme ve işsizlik kavramları açıklanmış, ardından literatürde bu konuda yapılan çalışmalara değinilmiştir. İzleyen bölümlerde ise ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkiyi 32 OECD ülkesinde 1991-2023 dönemini kapsayan verilerden hareketle gerçekleştirilen panel veri analizine ilişkin yönteme ve bulgulara yer verilmiştir. Çalışmanın sonucunda, OECD ülkelerinde ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin doğrusal olup olmadığı ve bu ilişkinin makroekonomik faktörlerden nasıl etkilendiği üzerine kapsamlı bulgular elde edilmesi planlanmaktadır.

2. KAVRAMLAR

2.1. Ekonomik Büyüme

Ekonomik büyüme, sosyal bilimler ve iktisadi olaylar için önemli makroekonomik kavramlardan birisidir. İktisatçıların ekonomik büyüme kavramına olan yaklaşımları çerçevesinde, literatürde ekonomik büyüme ile farklı tanımlamalar mevcuttur.

Bir tanıma göre ekonomik büyüme, “bir ekonomide ve belli bir dönemde bir miktar, bir ağırlık, bir hacim, bir büyüklük artışıdır. Öyle ki bu artışlar, insanları ve ülkeyi bugünkünden daha sağlam ve daha kuvvetli bir güce, daha yüksek bir gelir düzeyine doğru götürebilecek aritmetik, kantitatif yani miktar ile açıklanan bir artıştır” (Özgül,1988:36). Bir diğer tanımda ekonomik büyüme, bir ülke ekonomisinin belirli bir dönem içinde düzenli olarak genişlemesi olarak ele alınmaktadır. Bu anlamda genel olarak ekonomik büyüme, bir ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin miktarındaki artış olarak tanımlanmaktadır. Belirtilen tanıma göre ekonomik büyüme, bir ülkede yaşayan insanların yaşam standartlarını sürekli biçimde yükseltmenin tek yoludur. Bu nedenle tüm ülkelerin temel makro ekonomik hedeflerinden bir tanesi, hızlı bir ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesidir. Diğer bir deyişle, ekonomik büyüme “sayısal verilerden oluşan sürekli ve anlamlı bir artış ifade etmektedir” (Ünsal, 2000: 11). Bu anlamlı artış negatif yönlü ya da pozitif yönlü de olabilmektedir.

Ekonomik büyümenin sağlanabilmesi için, üretim faktörlerinin verimliliği ve stoğu arttırılmalıdır. Kısa dönemde verimlilik, ekonominin örgütlenmesinde yapılacak düzenlemelerle artarken, uzun dönemde ise eğitim ve sermaye

mallarının kullanımına yönelik becerilerin artırılması ya da kısaca emeğin niteliğini yükseltmeye yönelik yatırımların artırılması ile mümkündür (Yerdelen Tatoğlu, 2010: 26).

Bir ülkede büyümenin sağlanabilmesi için, temelde uzun dönemde sahip olunan teknolojik gelişmeler, sermaye birikimi ve ülkedeki işgücünün varlığından söz edilmesi gerekmektedir (OECD,2024). Çalışma kapsamında büyüme kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlayacak olan unsurlar; üretim dönemi koşulları, üretim faktörlerindeki ve kapasitesindeki değişim, reel gayrisafi yurtiçi hasılanın gelişimi biçiminde belirlenmiştir.

Üretim, bir ülke içerisinde yaşayan kişilerin gereksinimlerini gidermek amacıyla kıt olan mal ve hizmetlerin arttırılmasını amaçlayan çabalara verilen genel isimdir. Üretim dönemleri ise, iktisatçılar tarafından uzun dönem ve kısa dönem olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ekonomik büyüme kısa dönemde kapasite kullanımındaki artış olarak tanımlanırken, uzun dönemde ise kapasite kullanım oranlarındaki artış nedeniyle ortaya çıkacak mal ve hizmet üretimi olarak tanımlanmaktadır. Kısa dönem bir yıldan az süreyi kapsarken, uzun dönem ise ekonomide üretim için kullanılan tüm girdi miktarlarını değiştirebileceği uzunlukta zaman periyodu olarak tanımlanmaktadır. Piyasa koşullarına paralel olarak üretimi arttırmak isteyen üreticinin fabrikasını genişletebileceği, başka bir deyişle tüm faktörleri değiştirerek üretimi ayarlayabileceği bir dönemdir (Dinler, 2012: 144).

Büyüme, ekonominin uzun dönem ile ilgilidir çünkü üretim faktörlerinin sayısı ve verimliliğinin artması ancak uzun dönemde gözlemlenebilmektedir. Bu nedenledir ki büyüme uzun dönemli dinamik bir değişkendir. Fakat kısa vadede sınırlı miktarda da olsa ekonomik büyüme gerçekleşebilir. Örneğin üretimde yapılanmaya gidilerek birim maliyetler düşürülebilir, bununla beraber çıktı miktarında da artış gözlemlenecektir. Böylece üretimde girdilerin daha etkin kullanılması sayesinde, etkinlik artışı yani bir diğer ifadeyle büyüme sağlanacaktır (Gürak, 2016: 173).

Üretim faktörleri arasında en çok öneme sahip olan emek faktörüdür. Emek olmadan diğer üretim faktörleri olan sermaye ve toprağın bir öneme sahip olması mümkün değildir. Zira üretimde emek faktörü olmadan, diğer üretim faktörlerinin tek başlarına üretimde bulunmaları düşünülemez. Tam da bu noktada aslında emek, sermaye ve toprak faktörlerini bir araya getiren işleyen, üreten temel faktör haline gelmektedir. Toprak/rant üretim faktörleri de sermaye içinde emek kadar önemli yere sahiptir. Çünkü üretimin gerçekleşmesi için emek ve toprak faktörünün bir araya gelmesi ve bir arada kullanılması gerekmektedir. Üretim faktörleri arasında önemli yere sahip olan faktörlerden birisi de sermayedir. Sermaye, para ve onun satın alabileceği üretim içinde kullanılan makine ve teçhizat olarak kabul edilmektedir. Girişimcilik kavramı hem iktisadi açıdan hem de işletme literatürü açısından oldukça önemlidir (Akgül ve Davutoğlu, 2019: 2549).

Gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH), bir ülke içerisinde belli bir dönem içerisinde üretilen mal ve hizmetten elde edilen katma değer in standart ölçüsüdür. Bu ölçüt belirlenen dönemde elde edilen nihai mal ve hizmetlere harcanan toplam tutarı belirlemektedir (OECD, 2024). GSYH geliri, gelir de tüketimi belirler. Tüketim ise bir ülkenin refah seviyesini belirlememizi sağlayan en önemli faktördür. Gayrisafi yurtiçi hasıla sadece bir ülkenin refah seviyesi üzerinde değil, o ülkenin pek çok makro büyüklüğü üzerinde de etkilidir. En doğru şekilde ifade edilmek istenirse, GSYH diğer makro değişkenlerin bir nedeni ve sonucudur. Bahsedilen makro değişkenleri de tüketim, yatırım ve devlet harcamaları olarak sıralanması mümkündür. (Yetkiner, 2012: 2).

Ekonomik büyüme, başta ekonomi olmak üzere sosyal bilimlerin hemen her alanında geniş kapsamlı şekilde ele alınan dinamik bir makroekonomik kavramdır. Yapılan farklı tanımlamalardan ve kavrama ilişkin unsurlardan anlaşılacağı gibi, büyüme salt sayısal bir artış olmanın ötesinde, aynı zamanda toplumların refah seviyesini artırmaya yönelik çok boyutlu ve kapsamlı bir süreci ifade etmektedir. Büyüme aynı zamanda pozitif bir hedef olmanın yanı sıra, verimlilik artışı ve etkin kaynak kullanımı gibi süreçlerle de ilişkilendirilmektedir. Büyümenin gerçekleşmesi ve etkileri aynı zamanda işsizlik gibi diğer makroekonomik değişkenlerle de yakından ilişkilidir. Büyüme oranlarının yetersiz kaldığı ya da üretimin, istihdamı yeterinde artırmadığı durumlarda, işsizlik önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkinin anlaşılması hem sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi hem de istihdam politikalarının geliştirilmesi açısından kritik bir öneme sahiptir.

2.2. İşsizlik

İşsizlik, en basit anlamıyla işsiz nüfusun işgücü içindeki oranı işsizlik oranı olarak tanımlanır ve ekonomide önemli bir gösterge olarak kullanılır. İşsizlik oranı, bir ülkenin ekonomik sağlığı hakkında bilgi sunarken, istihdam politikalarının etkinliğinin değerlendirilmesinde de kritik bir ölçüt olarak değerlendirilir.

İşsizlik konusundaki tanımlamalar, özellikle ulusal ve uluslararası karşılaştırmalarda ortak bir standardın sağlanması açısından büyük önem taşır. Bu bağlamda, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından Cenevre’de 1982 yılında düzenlenen Uluslararası Çalışma İstatistikçileri Konferansında yapılan tanımlama gerek ulusal hesaplamalarda ve gerekse de uluslararası karşılaştırmalarda kullanılan temel tanımlama olması temelinde işsizliğin tanımlanması ve ölçülmesi açısından temel bir çerçeve sunmuştur (Güler ve Özdemir Güler, 2015: 10-11). ILO’nun tanımına göre, kişinin işsiz olarak kabul edilebilmesi için üç temel özelliği taşıması gerekir. Bunlar; kişinin çalışma isteğinde olması, çalışmaya elverişli olması ve iş aramadır. Daha kapsamlı bir ifadeyle, referans haftasında hiç çalışmamış olan kişilerden, iki hafta içinde çalışmaya hazır olanlar ve son dört hafta içerisinde aktif biçimde iş arayanlar ya da önümüzdeki üç ay içinde başlayacak bir iş bulmuş olanlar işsiz olarak değerlendirilmektedirler (ILO, 2012: 3-4).

Diğer tanımlamalarda ise işsizlik, bir ekonomide cari ücret düzeyinde çalışmak istediği halde iş bulamayan kişilerin bulunması durumuyla ilişkilendirilmektedir. Bu kapsamda, cari ücret düzeyinde çalışmak istediği halde iş bulamayan kişilere işsiz olarak sınıflandırılmaktadır. (Dinler, 2012: 491). Bu tanımlama, ekonomik koşulların işgücü piyasası üzerindeki etkisini belirgin hale getirmesi bakımından önemlidir. Burada işsizlik, yalnızca bireylerin gelir düzeyini etkileyen bir sorun olarak değil, aynı zamanda toplumun refah düzeyini gerileyen ekonomik ve sosyal bir sorun olarak kabul edilmesi anlamına da gelmektedir.

Ekonomik büyüme ve işsizlik kavramları arasındaki ilişki, iktisat literatüründe her zaman üzerinde fikir yürütülen bir konu olmuştur. Kısa dönemde ekonomik büyümenin işsizliği azaltacağı konusunda yapmış olduğu çeşitli çalışmalar olmakla birlikte, bunların kapitalist sistemin işleyişine uygun olmadığı değerlendirilmektedir. Bu durumun temel nedeni, ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ters yönlü ilişki kısa vadede gözlemlenemeyeceği düşüncesidir. Bahsi geçen nedenle, işsizlik oranları genellikle *geciken bir ekonomik gösterge* olarak anılmaktadır (Öztürk ve Sezen, 2018: 2).

3. LİTERATÜR TARAMASI

Ekonomik büyüme kavramı, iktisat literatüründe geniş bir yere sahip olup birçok iktisatçı tarafından farklı bakış açılarından ele alınmıştır. Adam Smith, David Ricardo ve Miklos Kaldor gibi klasik iktisatçılar büyümenin sermaye birikimi ve iş bölümü gibi faktörlere bağlı olduğunu savunurken, modern büyüme teorileri teknolojik gelişme ve insan sermayesi gibi faktörlerin önemini vurgulamaktadır. Neoklasik büyüme teorisi, sermaye birikimi, işgücü ve teknolojik ilerlemenin ekonomik büyümenin temel unsurları olduğunu tez olarak ortaya koyarken, Keynesyen yaklaşımda ise büyümenin talep yönlü unsurlar tarafından belirlendiğini öne sürülmektedir (Souken, 2014).

Ekonomik büyüme ve işsizlik kavramları arasındaki ilişki, ekonomi literatüründe uzun yıllardır çeşitli teorik ve ampirik çalışmalara konu olmuştur. Bu çalışmalar, genellikle büyümenin işsizliği azaltma potansiyelini, ancak bu ilişkinin farklı zaman dilimleri, ekonomik yapılar ve coğrafi bölgeler açısından çeşitlilik gösterebileceğini ortaya koymaktadır. Literatürde, büyüme ve işsizlik arasındaki ters yönlü ilişkinin genellikle uzun dönemde daha belirgin olduğu, kısa dönemde ise bu ilişkinin asimetric veya daha zayıf olabileceği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, Okun'un 1962 yılında gerçekleştirdiği ve büyüme ile işsizlik arasındaki ters yönlü ilişkiye dikkat çeken çalışması, birçok akademik araştırmaya zemin hazırlamış ve ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki bağın incelenmesinde önemli bir referans noktası olmuştur. Literatürde yapılan diğer araştırmalar ise büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkinin yalnızca düz bir çizgi halinde değil, ters U biçiminde, negatif korelasyonlarla ya da bölgesel farklılıklarla kendini gösterebileceğini ortaya koyarak bu ilişkinin dinamik ve karmaşık yapısını vurgulamaktadır.

Ekonomik büyüme ve işsizlik kavramları arasındaki ilişkinin ampirik incelenmesi, literatürde 1960'lı yıllardan itibaren çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Bu çalışmalarda, büyümenin işsizliği artırma veya azaltma potansiyeli ve değişkenler arasında kurulan ilişkinin farklı zaman dilimlerinde, ekonomik yapılarda ve coğrafi bölgelerde değerlendirilmesi gibi parametreler belirleyici olmuştur.

Okun'un (1962) büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkinin ters yönlü niteliğine dikkat çeken çalışması bu anlamda öncü örneği oluşturmaktadır. Okun, Amerika Birleşik Devletleri'ne ait 1948-1960 dönemi işsizlik ve ekonomik büyüme verilerini kullanarak ekonomik büyümedeki her 1 puanlık artışın işsizlik oranında 0,5 azalışa neden olacağını belirlemiştir. Okun Yasası olarak bilinen bu çalışmada ekonomik büyüme ve işsizlik arasında asimetric bir ilişkinin var olduğu bulunmuştur.

Aghion ve Howitt (1992), Çapraz Ülke-Eşbütünleşme Analizi ile 20 OECD Ülkesi ve 1974-1989 dönemini incelemişlerdir. Yapılan analizler sonucunda yıllık ortalama büyüme oranları ile işsizlik oranları arasında ters U biçiminde bir ilişki tespit edilmiştir.

Muscantelli ve Tirelli (2001), OECD ülkelerinde 1955-1990 yılları arasında Yapısal Zaman Serisi ve Var Analizi ile yapılan analizde emek verimliliği büyümesi ve işsizlik arasında negatif bir korelasyon olabileceği düşüncesi nedeniyle emek verimliliği artışı kullanılmışlardır. Çalışma sonucunda işsizlik ve verimlilik artışı arasında negatif ilişkinin söz konusu olduğu ortaya konulmuştur.

Tripier'in çalışmasında (2002) 1948-2000 yılları arasındaki veriler ile büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki VAR modeli ile açıklanmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak bu iki değişken arasında uzun dönemde negatif, kısa dönemde pozitif ilişkinin olduğu tespit edilmiştir

Ladu (2005), OECD ülkeleri için 1981- 1995 dönemi işsizlik ve büyüme verilerini incelemiş, bu dönemde Üç Aşamalı En Küçük Kareler Yöntemi ile ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Ampirik sonuçlara göre ele alınan dönemlerde büyüme artmasına rağmen işsizlik sürekli olarak azalmamaktadır. Bunun sebebi ise istihdamın iş yıkımı şoklara iş yaratımının yaptığından daha fazla tepki vermesidir.

Villaverde ve Maza (2009), İspanya'nın alt bölgelerini kapsayan çalışmasında işsizlik oranı ile büyüme arasındaki ilişkiyi kuadratik, Hodrick-Prescott ve Boxter-King filtreleme yöntemlerini kullanarak araştırmış ve birçok bölge için işsizlik ile büyüme arasında ters yönlü ilişkinin geçerli olduğu sonucuna varmışlardır. Bununla birlikte Okun katsayısının bölgelere göre değiştiğini tespit etmişlerdir.

Kanca (2012), çalışmada Türkiye'de ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki ampirik olarak ortaya konulmuştur. 1970-2010 yılları arasında ele alınan veriler ile yapılan nedensellik analizi sonucunda büyüme oranından işsizlik oranlarına doğru tek yönlü bir nedensellik ilişkisinin varlığından söz etmek mümkündür.

Dilber, Eryiğit ve Ayvaz Güven (2015), çalışmada AB üye ülkelerinde ve Türkiye'de büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki panel birim kök testleri ve panel eşbütünlüme testleri ile açıklanmaya çalışılmıştır. Analiz sonucunda ise değişkenler arasında uzun dönemli eşbütünlüme ilişkisinin varlığı tespit edilmiştir.

Göçer (2015), Türkiye'de işsizlik oranı ile büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan çalışmada 2008 küresel ekonomik krizinin etkileri de dikkate alınarak 2001- 2015 dönemi verileri ile Granger Nedensellik analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, Türkiye'de 2001-2015 yılları arasında % 4.3'ü aşan her % 1 puanlık büyümenin, işsizliği %0.11 puan azalttığı görülmüştür. Böylece Okun Yasası'nın Türkiye açısından geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yerdelen Tatoğlu (2017), Bu çalışmada, 2008-2016 yılları arasında Avrupa ülkelerinde işsizlik oranı ile iktisadi büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçta, Avrupa Ülkelerinde Okun Yasasının geçerli ve Okun katsayısının -0.09 civarında olduğu bulunmuştur. İlaveten Okun Yasası incelenen 23 ülkeden 13'ünde geçerlidir.

Alper (2018), 2008-2016 döneminde panel veri analizi ile AB üye ülkeleri ve Türkiye'de ekonomik büyüme, işsizlik, teknoloji arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmaktadır. Çalışmada yapılan analizler sonucunda, incelenen dönemler kapsamında bilgi ve iletişim teknolojilerinin hem Türkiye'de hem de seçilmiş AB ülkelerinde büyümeyi olumlu yönde etkilediği gözlemlenirken işsizliği de azalttığı ortaya konulmuştur.

Sarıca, Avcı ve Ceylan (2022), çalışmada 2005-2020 yılları arasındaki işsizlik ve büyüme oranları Türkiye'de Okun Yasası'nın geçerliliği için ele alınmıştır. Yapılan çalışma sonucunda Türkiye ekonomisindeki çıktı açıklarının işsizlik oranı üzerindeki etkisi 2005-2020 dönemi için NARDL yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Yapılan analizler sonucunda, uzun dönemde çıktı açığındaki %1 artışın işsizlik oranında %1.42 azalışa neden olduğunu, çıktı açığındaki %1 azalışın ise işsizlik oranını %1.41 artırdığını ortaya koymaktadır.

4. YÖNTEM VE METODOLOJİ

Bu çalışmada OECD ülkelerinde 1991-2023 yılları arasında ekonomik büyümenin işsizlik oranları üzerindeki etkisinin araştırılması için panel veri analizi kullanılmıştır. OECD ülkelerinde 1991-2023 yılları ekonomik büyüme ve işsizlik verileri ele alınmış ve verileri eksik olan ülkeler çalışmaya dahil edilmemiştir. Bu kapsamda, çalışma için seçilen ülkeler şu şekildedir: Avustralya, Avusturya, Kanada, Şili, Kolombiya, Kosta Riko, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İrlanda, İtalya, Japonya, Kore, Lüksemburg, Meksika, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Slovak Cumhuriyeti, İspanya, İsviçre, Türkiye, Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Dahil edilmeyen ülkeler ise Estonya, İzlanda, İsrail, Letonya, Litvanya ve Slovenya'dır. Seçilmiş OECD ülkelerinin ekonomik büyüme ve işsizlik verileri OECD veri tabanından alınmıştır. Ancak, veri eksikliğinin gözlemlendiği kimi durumlarda analizin daha anlamlı sonuçlar verebilmesi için EUROSTAT, ILOSTAT ve DataBank gibi farklı kaynaklardan elde edilen yıllık veriler de çalışmaya dahil edilmiştir. Verilerin ekonometrik analizi STATA programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada bağımlı değişkeni oluşturan işsizlik verileri UR, bağımsız değişken olarak seçilen ekonomik büyüme verileri ise GDP biçiminde kısaltılmıştır.

5. BULGULAR

Araştırmanın uygulama kısmında öncelikle 1991-2023 dönemini kapsayan ve işsizlik oranları ile ekonomik büyüme arasındaki kısa ve uzun dönemli ilişkiyi test etmek için oluşturulan seriler için tanımlayıcı istatistikler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. OECD Ülke Grubu İçin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Gözlem Sayısı	Ortalama	Standart Hata	Minimum	Maksimum
GDP	1056	2.482528	3.137746	-11.61494	24.47525
UR	1056	7.591951	4.005406	1.66	27.82

Tablo 1'de görüldüğü üzere, GDP maksimum olarak 24.47525 tespit edilmiş, bu veri OECD ülkeleri arasında 2015 yılında İrlanda'ya aittir. 2014 yılında toparlanmaya başlayan İrlanda ekonomisi düşük petrol fiyatları, parasal genişleme gibi nedenler sayesinde 2015 yılında yüksek büyüme verisi kaydetmiştir. En düşük oran ise -11.61494 ile Çekya ülkesine aittir. Sovyetler Birliğinin dağılmasından kaynaklı ülkede yaşanan siyasi sebepler nedeniyle en düşük büyüme verisi bu dönemde kaydedilmiştir. UR verilerinde ise maksimum orana sahip olan Yunanistan 2013 yılında küresel krizden ve resesyondan en ağır etkilenen ülke olduğu için işsizlik verileri en yüksek bu ülkede kaydedilmiştir. En düşük işsizlik oranı ise 1991 yılında Lüksemburg'da saptanmıştır.

Tanımlayıcı istatistikler verildikten sonra uygulamanın ilk basamağını oluşturan yatay kesit bağımlılığının analizi yapılmıştır. Bu bağlamda uygulanan Breusch Pagan LM (1980) Testi sonuçları Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2. OECD Ülke Grubu İçin Yatay Kesit Bağımlılığı Testleri Sonuçları

	GDP	UR
Breusch-Pagan LM Testi	4649.364 (0.0000)*	2858.994 (0.0000) *
Pesaran Scaled LM testi	131.8694 (0.0000)*	75.02514 (0.0000)*
Bias-Corrected Scaled LM Testi	131.3694 (0.0000)*	74.52514 (0.0000)*
Pesaran CD Testi	61.15145 (0.0000)*	15.47605 (0.0000)*

Not: %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Not: Parantez içindeki değerler p-değerlerini ifade etmektedir

Tablo 2’de görüldüğü üzere, hem UR hem de GDP değişkenleri için yatay kesit bağımlılığı yoktur şeklindeki H_0 hipotezi red edilmiştir. Değişkenlerin istatistiklerinin olasılık değerleri 0.01’in altındadır. Bu değişkenlerde yatay kesit bağımlılığı olduğu anlamına gelir. Yatay kesit bağımlılığının tespit edilmesi durumunda ikinci nesil birim kök testleri kullanılmalıdır. Breusch Pagan LM (1980) testinden sonra modelde eğitim heterojenliği olup olmadığının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda uygulanan Pesaran ve Yamagata (2008) Eğitim Heterojenliği Testi sonuçları Tablo 3’de görülmektedir.

Tablo 3. Pesaran ve Yamagata (2008) Eğitim Heterojenliği Testi

	Değer
$\hat{\Delta}$	3.709 (0.000)*
$\tilde{\Delta}_{adj}$	3.890 (0.000)*

Not: * %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Not: Parantez içindeki değerler p-değerlerini ifade etmektedir

Tablo 3’de OECD ülke grubu için yapılan Pesaran ve Yamagata (2008) Eğitim Heterojenliği Testi sonucunda, olasılık değerleri 0.01 anlamlılık düzeyinden küçük olduğu için “ H_0 : eğitim katsayıları homojendir” sıfır hipotezi reddedilir ve “ H_1 : eğitim katsayıları heterojendir” şeklinde kurulan alternatif hipotezi kabul edilir, dolayısıyla OECD ülke grubu modelinin eğitim katsayılarının heterojen olduğu söylenebilir. Eğitim Heterojenliği Testinden sonra panel birim kök analizi yapılmıştır. Uygulanan test ile serilerin durağanlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla kullanılan ikinci nesil birim kök testlerinden biri olan Pesaran (2007) CADF Test sonuçları Tablo 4’ de görülmektedir.

Tablo 4. Panel Birim Kök (CADF) Testi Sonuçları

Değişkenler		Test istatistiği (p-değeri)
UR	Düzeyde - I(0)	-1.758 (0.529)*
	Bir Farkta - I(1)	-3.657 (0.000)*
GDP	Düzeyde - I(0)	-4.451 (0.000)*

Not: * %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Not: Parantez içindeki değerler p-değerlerini ifade etmektedir.

Tablo 4’de OECD ülke grubu için yapılan Pesaran (2007) CADF Testi sonucunda GDP değişkeninin %1 anlamlılık seviyesinde düzeyde durağan olduğu ancak bağımlı değişken olan UR değişkeninin ise düzeyde durağan olmadığı ve ilgili serinin birinci dereceden farkı alındıktan sonra durağan hale geldiği görülmektedir.

Serilerin durağanlık testleri yapıldıktan sonra, panel nedensellik analizine geçilmiştir. Söz konusu test ile çalışmada yer alan bağımlı değişken UR ile bağımsız değişken GDP arasındaki kısa dönemli nedensellik ilişkisinin varlığının ve yönünün tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda uygulanan Dumitrescu ve Hurlin (2012) Panel Granger Nedensellik Test sonuçları Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Dumitrescu & Hurlin (2012) Granger Panel Nedensellik Test Sonuçları

H₀	H₁	Test istatistiği (p değeri)		
		W_{N,T}^{Hnc}	Z_{N,T}^{Hnc}	Z_N^{Hnc}
UR, GDP’nin Granger Nedeni Değildir.	UR→GDP	3.4204	9.6816 (0.000)*	8.2566 (0.000)*
GDP, UR’nin Granger Nedeni Değildir.	GDP→UR	6.4911	21.9645 (0.000)*	19.0625 (0.000)*

Not: * %1 anlamlılık düzeyini ifade etmektedir.

Not: Parantez içindeki değerler p-değerlerini ifade etmektedir

Tablo 5’de OECD ülke grubu için uygulanmış Dumitrescu-Hurlin (2012) panel nedensellik testi sonuçları yer almaktadır. Sonuçlara göre, “işsizlik oranları (UR) ekonomik büyüme oranının (GDP) granger nedeni değildir” ve “ekonomik büyüme(GDP) işsizlik oranlarının (UR) granger nedeni değildir” biçiminde kurulan sıfır hipotezleri (H₀) %1 anlamlılık seviyesinde reddedilmektedir. Başka bir ifadeyle işsizlik oranları ile ekonomik büyüme arasında %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu söylenebilir. Özetle çalışmaya dahil edilen OECD grubu ülkelerde, işsizlik ile ekonomik büyüme arasında kısa dönemli ve çift taraflı bir nedensellik ilişkisinin olduğu görülmektedir.

Bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasındaki kısa dönem nedensellik ilişki testi yapıldıktan sonra, panel eşbütünleşme analizi gerçekleştirilmiştir. Uygulanan test ile çalışmada yer alan işsizlik ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli bir ilişki olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Westerlund (2007) Panel Eşbütünleşme Testi kullanılmış ve teste ilişkin sonuçlar Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. UR ve GDP İçin Westerlund (2007) Panel Eşbütünleşme Test İstatistiği Sonuçları

Test	Değer	Z-Değeri	Olasılık Değeri
G_t	-2.708	-5.820	(0.000)**
G_a	-9.441	-2.338	(0.010)**
P_t	-12.438	-4.044	(0.000)**
P_a	-8.299	-4.861	(0.000)**

Not: ** %5 anlamlılık düzeyinde

Not: Parantez içindeki değerler p-değerlerini ifade etmektedir.

Tablo 6'ya bakıldığında hesaplanan dört olasılık değerinin de anlam seviyesi 0.05'ten küçük olduğu ve dolayısıyla "eşbütünleşme ilişkisi yoktur" şeklinde kurulan sıfır hipotezin reddedildiği söylenebilir. Dolayısıyla panelde tüm yatay kesit birimleri için işsizlik ile ekonomik büyüme arasında uzun dönemli bir eşbütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir.

6. SONUÇ

Çalışma kapsamında, 1991- 2023 dönemleri için 32 OECD üye ülkesine ait ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki, panel veri analizi ile test edilmiş ve sonuçlar bu analiz doğrultusunda yorumlanmıştır. İlk aşamada değişkenlerdeki ve modeldeki yatay kesit bağımlılığının olup olmadığı Breusch Pagan LM (1980), Pesaran Scaled LM, Bias- Corrected Scaled LM ve Pesaran CD Testi yöntemleri ile analiz edilmiş, ikinci aşamada ise, modelin heterojenliği Pesaran ve Yamagata (2008) testi ile analiz edilmiştir. Diğer aşamada ise değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi Dumitrescu ve Hurlin (2012), Panel Granger Nedensellik Testi ile analiz edilmiştir. Son olarak UR VE GDP için Westerlund (2007) Panel eşbütünleme analizi yapılmıştır. Analizler sonucunda UR hem de GDP değişkenleri için yatay kesit bağımlılığı yoktur şeklindeki H_0 hipotezi reddedilmiştir. Bu değişkenlerde yatay kesit bağımlılığı olduğu anlamına gelir. Pesaren ve Yamagata (2008) Eğim Heterojenliği testi sonucunda ise eğim katsayıları heterojendir sonucuna ulaşılmıştır. OECD ülke grubu için yapılan Pesaran (2007) CADF Testi sonucunda GDP değişkeninin %1 anlamlılık seviyesinde düzeyde durağan olduğu ancak bağımlı değişken olan UR değişkeninin ise düzeyde durağan olmadığı ve ilgili serinin birinci dereceden farkı alındıktan sonra durağan hale geldiği görülmektedir. Serilerin durağanlık testleri yapıldıktan sonra, panel nedensellik analizine geçilmiştir. Söz konusu test ile çalışmada yer alan bağımlı değişken UR ile bağımsız değişken GDP arasındaki kısa dönemli nedensellik ilişkisinin varlığının ve yönü tespit edilmiştir. Bu bağlamda uygulanan Dumitrescu ve Hurlin (2012) Panel Granger Nedensellik Test sonuçlarına göre, "İşsizlik oranları (UR) ekonomik büyüme oranının (GDP) granger nedeni değildir" ve "ekonomik büyüme (GDP) işsizlik oranlarının (UR) granger nedeni değildir" biçiminde kurulan sıfır hipotezleri %1 anlamlılık seviyesinde reddedilmektedir. Başka bir ifadeyle işsizlik oranları ile ekonomik büyüme arasında %1 anlamlılık düzeyinde çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu belirlenmiştir. Analizler sonucunda elde edilen sonuçlar belirli bir noktada Okun Yasası ile benzerlik gösterse bile, Arthur Okun yapmış olduğu analizlerde sadece Amerika'nın belirli zaman aralığındaki ekonomik büyüme ve işsizlik verilerini kullanmıştır. Ayrıca analizler sonucunda negatif yönlü bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Arthur'dan farklı olarak bu çalışmada 1991-2023 zaman aralığında OECD ülkelerinin ekonomik büyüme ve işsizlik verileri ele alınmış ve yapılan analizler sonucunda ekonomik büyüme ve işsizlik arasında çift yönlü ilişkinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ele alınan OECD ülkelerinde analiz sonuçları dikkate alınarak hem ekonomik büyüme hem de işsizlik için ülkelerin ekonomik ve sosyal yapıları, uzun dönemde işsizlik sorunu dikkate alınarak birçok politika geliştirilebilir. Çalışmaya yönelik engelleri ortadan kaldırmak ve özellikle dezavantajlı gruplar için aktif işgücü politikalarının etkinliğini güçlendirmek, teknoloji çağı da göz önüne alınarak dijital becerileri artırmak ve eğitim sonuçlarındaki eşitsizlikleri azaltmak için birçok politika geliştirilebilir. Böyle bir durumda politikalar kişiler ve iş arasındaki beceri uyumsuzluklarını azaltacak ve fırsatlara eşit erişim sağlayacaktır. Bu politikalar sayesinde adil gelir dağılımı ve refahın yaygınlaşması daha kolay şekilde gerçekleştirilebilir. Ayrıca günümüzde küreselleşen

toplumların ekonomik büyümelerindeki artışlara rağmen neden fakirleştiğinin anlaşılması konusunda ekonomik büyümenin kaynakları incelenmesi gerekmektedir. Ele alınan veriler ekonomik büyüme ve işsizlik olduğu için daha sonraki çalışmalarda işsizlik bağımlı değişkenine ek olarak ekonomik büyümeyi etkileyen birçok bağımlı değişken eklenerek aydınlatılmak istenilen farklı konularda analizler yapılarak farklı sonuçlar elde edilebilir.

KAYNAKLAR

- Aghion, P., & Howitt, P. (1992). A model of growth through creative destruction, *Econometrica*, 60(1), 323–351
- Akgül, B., & Davutoğlu, N. A. (2019). Dördüncü sanayi devrimi'nin (sanayi 4.0) oluşum sürecinde üretim faktörlerinin yapısındaki değişim ve olası yeni üretim faktörleri. *Uluslararası Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Dergisi*, 6(42), 2543-2558.
- Alper, F. Ö. (2018). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin ekonomik büyüme ve işsizlik üzerine etkisi: seçilmiş ab ülkeleri ve türkiye örneği. *Yasama Dergisi*, 36(45). 45-61.
- Dilber, İ., Eryiğit, P., & Ayvaz Güven, E. T. (2015). Türkiye ve ab ülkelerinde ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişki: panel eşbütünleşme. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1), 69-79.
- Dinler, Z. (2012). *İktisada giriş*. (18. Basım). Bursa: Ekin Yayınevi, 144-491.
- Dumitrescu, E. I. & Hurlin, C. (2012). Testing for granger noncausality in heterogeneous panels. *Economic Modelling*, 29(4), 1450-1455.
- Göçer, İ. (2015). Okun yasası: türkiye üzerine bir uygulama. *Uluslararası Ekonomik Araştırma Dergisi*, 1(1), 1-10.
- Güler, M.A. & Özdemir Güler, Z. (2017). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü Ülkelerinde Sendika Yoğunluğu-İşsizlik İlişkisi, *İş ve Hayat Dergisi*, 5(9), 9-29.
- Gürak, H. (2016). *Ekonomik büyüme ve kalkınma*. (1.Basım). Ankara: Nobel Yayınları, 173.
- International Labour Office (2012). *Analysing unemployment and underemployment*. Geneva: International Labour Office Publications.
- Kanca, O.C. (2012). Türkiye'de işsizlik ve iktisadi büyüme arasındaki nedenselliğin ampirik bir analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 1-18.
- Ladu, M.G. (2005). Growth and employment: a survey on the demand side of the labour market. Working Papers.
- Muscatelli, V. A., & Tirelli P. (2001). Unemployment and growth: some empirical evidence from structural time series models. *Journal of Applied Econometrics*, 33, 1083-1088.
- Okun, A. M. (1962). Potential gnp: its measurement and significance. *American Statistical Association Proceedings of the Business and Economic Statistics Section*. 98-104.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development (2024). *Definition of gross domestic product*. 20 Ağustos 2024 tarihinde <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> adresinden alınmıştır.
- Özgüven, A. (1988). *İktisadi büyüme iktisadi kalkınma sosyal kalkınma planlama ve Japon kalkınması*. (3. Basım). İstanbul: Filiz Yayınları.
- Öztürk, S. & Sezen, S. (2018). Ekonomik Büyüme İle İşsizlik Arasındaki İlişkinin Analizi: Türkiye Örneği". *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 1-14.
- Öztürk, S., & Sezen, S. (2018). Ekonomik büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin analizi: türkiye örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 4-7.
- Pesaran, M. H. ve Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*, 142(1): 50-93.
- Sarıca, Ö., Avcı, M.A., & Ceylan, R. (2022). İşsizlik oranı ile ekonomik büyüme arasındaki asimetrik ilişkinin incelenmesi: türkiye örneği. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 49, 275-289.
- Souken, M. (2014). *İktisadi düşünce tarihi* (M. Acar vd., Çev.). Adres Yayınları.

- Tripier, F. (2002). The dynamic correlation between growth and unemployment. *Economics Bulletin*. 5, 1-9.
- Ünsal, E. M. (2000). *Makro iktisat*. (3.Basım). Ankara: İmaj Yayıncılık,
- Villaverde, J. & Maza, A. (2009). The robustness of okun's law in Spain, 1980- 2004 regional evidence. *Journal of Policy Modeling*, 31, 289-297
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2010). *Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde İşsizlik ve Büyüme*. (8. Basım). İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı Yayınevi, 26-32.
- Yerdelen Tatoğlu, F. (2017). Avrupa ülkelerinde Okun yasasının çok boyutlu panel veri modelleri ile analizi. *Yönetim ve Çalışma Dergisi*, 1(1), 42-55.
- Yetkiner, H. (2012). *Sorularla Makro İktisat*. (2.Basım). Ankara: Efil Yayınevi.

YAZAR BEYANI

Bu makale Araştırma ve Yayın Etiğine uygundur. Beyan edilecek herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Araştırmanın ortaya konulmasında herhangi bir mali destek alınmamıştır. Mevcut çalışma için mevzuat gereği etik izni alınmaya ihtiyaç yoktur. Bu konuda yazarlar tarafından dergiye "Etik İznine Gerek Olmadığına Dair Beyan Formu" gönderilmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Yazar, çalışmanın tüm bölümlerine ve aşamalarına tek başına katkıda bulunmuştur.